

Stockholms
universitet

BESLUT
2017-10-26

Dnr SU FV-1.1.3-2217-17

Rektor

Handläggare:

Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Avdelningen för planering och ledningsstöd

Till:

Stockholms läns landsting,
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Yttrande över Utställning av Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2050

Stockholms universitet har av Tillväxt- och regionplaneförvaltningen vid Stockholms läns landsting inbjudits att inkomma med synpunkter på utställningsförslaget till *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2050*. Universitetet har följande att anföra.

Det är en grannliga och svår uppgift att peka ut Stockholmsregionens framtid under de kommande 35 åren ur en mängd perspektiv och med avsikt att lösa klimatfrågor, bostadsbrist, kommunikations- och transportfrågor med mera, men också hur dessa delar är relaterade till varandra. Det finns många förtjänster med RUFSS, som framtida planering rörande klimatförändringar, men det finns också en del oklarheter när det gäller planering för byggande och transporter i relation till befintlig och framtida kulturmiljö och kulturarv.

Eftersom det grundläggande syftet med RUFSS är att utgöra en regionplan för hur mark- och vattenområde ska användas och att utarbeta riktlinjer för var bebyggelse och byggnadsverk ska lokaliseras är det särskilt problematiskt att kulturarv och kulturmiljövård har fått så litet utrymme i utredningen. Ett sätt att hantera detta hade varit att ge mera tyngd åt riksintressen för kulturmiljövården än vad som görs. Med en tydligare markering av kulturmiljöns betydelse för att tolka och förstå samtid och framtid med utgångspunkt i de lager av förgången tid som är synliga skulle utredningen få en större tyngd. Riksintressen för kulturmiljövården nämns inte som något som man behöver ta hänsyn till vid ny bebyggelse – till skillnad från riksintresse för försvaret och luftfarten (s. 52–53). Ytterligare en svaghet i utredningen är hur uttryck som ”grönområden”, ”grönstruktur” och ”gröna kilar” används utan någon särskild specificering. Detta är särskilt anmärkningsvärt i avsnittet rubricerat ”Grönstruktur”. Mycket av det som betraktas som grönområden utan någon särskild precisering varken av ålder eller av slag är av sådan karaktär att de även borde betraktas som kulturmiljö. Grönstrukturen har enligt RUFSS ekonomiska, ekologiska och sociala värden, däremot inte kulturhistoriska. Grönstruktur är i sig ett diffust begrepp som inte fungerar tillräckligt väl för att också kunna peka ut de kulturhistoriska värdena. Det blir alltför oprecist. Det blir ännu mer förvirrande att läsa att grönstrukturen består av bland annat större och mindre parker, som åtminstone från ett bebyggelsehistoriskt eller trädgårdshistoriskt perspektiv signalerar att det handlar om områden med kulturhistoriskt värde, men som inte presenteras utifrån den parametern, eftersom grönstruktur som begrepp inte inkluderar kulturarv eller kulturmiljö (s. 146).

Det är en tillgång i utredningen att kulturmiljövärden i bebyggelse och grönstruktur lyfts fram som en resurs som ska hanteras utifrån sina förutsättningar (s. 26). Men det är samtidigt en brist att just kulturmiljön och vårt gemensamma kulturarv får så litet utrymme och att utredningen inte tillräckligt väl analyserar den problematik som ligger just i kombinationen av ett ökat bostadsbyggande med förtätning som huvudändamål och bevarandefrågor i känsliga lägen och områden. Precis som utredningen anger innebär ökad täthet utmaningar för att tillhandahålla ytor för lek och grönska, skolor och förskolor, liksom att bygga bort barriärer och utveckla närområden med parker och gröna ytor. Här står dock inget om de verkligt stora utmaningarna att samtidigt bevara och utveckla det rika kulturarv som redan finns – men som kanske inte ens är utpekade som värt att bevara ännu – och som i läge och utsträckning inte sällan kolliderar med de utmaningar som RUFSS formulerar. Detta gäller i särskilt hög grad det gröna kulturarvet (s. 46). Vi ser redan nu hur just dessa kombinationer skapar konflikter och utdragna förberedelsearbeten, särskilt när det gäller gestaltade trädgårdar, parker och landskap med stort kulturhistoriskt värde, men som inte har något lagskydd, men också vid rivningsförslag av äldre bebyggelse i Stockholms innerstad. Det finns ett hållbarhetsperspektiv i att se redan existerande bebyggelse som en resurs att återanvända och vidareutveckla. Utredningen utgår från de fyra nationella kulturmiljömålen, vilket kan förefalla självklart, men det är alltför diffust, särskilt som formuleringarna i första hand utgår från hur människan ska kunna känna sig delaktig i kulturarvet, men inte så mycket om vad kulturarv i sig själv kan representera (s. 39).

Utredningen framhåller att 95 procent av ny bebyggelse bör tillkomma i de områden som utpekats som regionalt prioriterade bebyggelselägen, men många av dessa lägen är redan idag känsliga för ytterligare bebyggelse; här finns alltså framtida konfliktzoner mellan bevarande och nybygge, vilket inte problematiseras (s. 34, s. 40). De regionala prioriteringarna 2018–2026 att ”öka bostadsbyggandet och skapa attraktiva livsmiljöer” borde kompletteras med en skrivning om att stärka de attraktiva livsmiljöer som redan finns i Stockholmsregionen, varav många av dem inte självklart förblir attraktiva vid ett ökat bostadsbyggande.

Det är en förtjänst att RUFSS påpekar att den regionala grönstrukturen behöver integreras i bebyggelseplaneringen för utveckling och bevarande genom att tätortsnära natur kartläggs (s. 145). Men det är samtidigt ett problem att tätortsnära grönområden anges så diffust; att det inte står något om behoven av att peka ut även kulturhistoriska värden. En plats som inte har värderats och utpekats utifrån dess kulturhistoriska, arkitektoniska och trädgårdshistoriska värden är en hotad yta. Och eftersom det inte alltid råder konsensus om vari kulturhistoriska värden består blir det svårt att hantera det byggda och gestaltade kulturarvet om dessa värden inte sätts på pränt. En precisering av hur ny bebyggelse ska anpassas efter karaktären i värdefulla natur- och kulturmiljöer krävs för att säkerställa ett bevarande av dessa miljöer. Det är väsentligt att lokalisera och värdera kulturhistoriskt värdefulla miljöer, parker, trädgårdar, natur, i sig själva, inte enbart för att de minskar effekten av värmeöar, eller för att de bidrar till förbättrad hälsa (s. 144). Det framhävs förvisso att den lokala grönstrukturen bör identifieras och utvecklas, men det är samtidigt väsentligt att peka ut de kulturhistoriska värdena, så att inte dessa sätts på undantag vid förtätning (s. 147, och särskilt problematiskt formulerat på s. 162ff).

Stockholms universitet konstaterar att avsnittet om Forskning och innovation (s. 105ff) har ett fokus på innovation som ger en snedvriden och alltför begränsad bild av universitetens stora betydelse för Stockholmsregionen. Även om planen i stora delar är principiell och översiktlig hade universitetet önskat en diskussion om kommunikationerna till Albanoområdet och inte minst till Bergianska trädgården, där föreliggande förslag till planskild korsning för Roslagsbanan kräver avsevärda ingrepp i trädgården som medför betydande risker för dess verksamhet.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av prorektor, professor Clas Hättestrand, och förvaltningschefen, universitetsdirektör Eino Örnfeldt. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Henrik Lindell, Avdelningen för planering och ledningsstöd (protokollförare).

Astrid Söderbergh Widding

Rikard Skårfors